

2. Волинський Кость. Літературне сьогодні. Літературні критичні статті. К.: Радянський письменник, 1982. 293 с.
3. П'янов В. З високих вершин: Штрихи до портрета: [Юрій Мушкетик]. Визначні, відомі й «та інші»: Спогади, есеї, нариси / В. П'янов. К.: Український письменник, 2002. 415 с.
4. Ромащенко Л. Жанрово-стильовий розвиток сучасної української історичної прози: основні напрями художнього руху: монографія. Черкаси: Видавництво Черкаського державного університету ім. Б. Хмельницького, 2003. 386 с.
5. Семенчук І. Юрій Мушкетик. Літературний портрет. К.: Бібліотека українця, 1998. 129 с.
6. Шарова Т. Категорія пам'яті в мемуарних творах Василя Бондаря. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Серія: Літературознавство*. 2010. Вип. 1(2). С. 134–140.
7. Шарова Т.М. Історія української літератури I пол. XIX ст. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2017. 278 с.
8. Шпиталь А. Історична проза Юрія Мушкетика. *Київська старовина*. 1999. № 3. С. 54–56.
9. Sharova T., Posadna T. Самобутність та оригінальність української прози 20-30-х років XX ст. *Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University. Philology Series*. 2018. Т. 2. № 69. С. 239–242.

Гмиря Т.П.

вчитель початкових класів

Опорний заклад «Чаплинський лицей»

Чаплинської селищної ради Херсонської області

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ

В. СТУСА

Анотація. У науковому дослідженні представлена творчість В. Стуса, зокрема його рання поезія. Акцентовано увагу на тому, що поета завжди турбували вічні питання – це проблеми боротьби добра зі злом, друзів та ворогів. Безкомпромісність письменника була

природною. Письменник прагнув усім серцем довести, що йому не є байдужою доля України. Самостійність, впевненість, патріотизм, любов до рідної землі, відчуття поваги за свій край – це ті речі, якими насичені усі тексти письменника. Вказано, що В. Стус намагався закарбувати в історії цікаві сторінки для наступних поколінь.

Ключові слова: поетична творчість, художні особливості, поезія, література, В. Стус.

Hnyrya T. Artistic features of V. Stus's poetic creativity. The scientific study presents the work of V. Stus, in particular his early poetry. Attention is focused on the fact that the poet was always concerned with eternal questions – these are the problems of the struggle between good and evil, friends and enemies. The uncompromising nature of the writer was natural. The writer tried with all his heart to prove that he is not indifferent to the fate of Ukraine. Independence, confidence, patriotism, love for the native land, a sense of respect for one's country – these are the things with which all the writer's texts are saturated. It is indicated that V. Stus tried to engrave interesting pages in history for future generations.

Key words: poetic creativity, artistic features, poetry, literature, V. Stus.

В останні десятиліття в сучасному літературознавстві спостерігається суттєве зростання наукового інтересу до поетичної спадщини митців розстріляного відродження, української діаспори та мистецького доробку представників шістдесятництва. Яскравим і не до кінця дослідженим зразком творчої спадщини шістдесятників є поетичний доробок В. Стуса.

Художні твори В. Стуса стали об'єктом зацікавлення багатьох українських учених, В. Біляцька, Л. Вашків, О. Галич, Н. Глушковецька, А. Зіновська, М. Коцюбинська, В. Кузьменко, Ж. Ляхової, Г. Мазоха та ін., які плідно розробляють цю тему, зокрема, створили низку наукових праць про автобіографічну значущість творчого доробку письменника, історію їх написання, впорядкування та публікації. Не менш цікавими є дослідження Бедрик Ю., Беценко Т., Бондаренко А., Віват Г., Коцюбинської М., Криловець Р., Пелех У., Рарицького О., Рубчак Б., Черененко О., Шерех Ю. та ін.

В. Стус по праву вважається одним із найвизначніших українських поетів ХХ ст. Це була Людина, яка сміливо, самозречено боролася за високі ідеали Добра, Правди, Справедливості, Гуманізму, за національну гідність і самосвідомість народу [5, с. 131].

Поета завжди турбували вічні питання – це проблеми боротьби добра зі злом, і він як чесна людина займає почесне місце у цій боротьбі [8, с. 64]. Безкомпромісність письменника була природною, а не показною; моральні вимоги до часу, до середовища і до себе були справжніми.

Я так і не збагнув
і досі ще не знаю,
чи світ мене минає,
чи я його минув [7, с. 76].

Точність, щільність, «метал» і пристрасть – ось вірш Василя Стуса. «Поет повинен бути людиною такою, що, повна любові, долає природне почуття зненависті, звільняється од неї, як од скверни. Поет – це людина. Насамперед», – так написав В. Стус 1969 року – тоді, коли не зміг побачити друком свою першу збірку «Зимові дерева» [4, с. 417].

Його життя було сповнене добра, любові, і все заради України і її народу [3, с. 9]. Перебуваючи в неволі, він вірить, що хоч і після смерті, але повернеться до свого народу. Саме до нього В. Стус звертається через сніги й холоди.

Народе мій, до тебе я ще верну,
як в смерті обернуся до життя,
своїм стражденним і незлим обличчям.
Як син, тобі доземно уклонюсь... [7, с. 91].

Якби не страждав В. Стус, його поезія сповнена віри в Україну, в її людей [11, с. 239]. Хоча фізично він відірваний від рідної землі, але все рівно тісно пов'язаний з її долею. В. Стус подарував нам свою поезію, свій дорогоцінний скарб – мислити відверто, без застережень. У кращих своїх творах, а може, й усім своїм доробком, В. Стус піднявся до вершин світової поезії. Але при всьому цьому він залишається глибоко національним поетом. Поезія Стуса нині міцно ввійшла в літературне життя України [2, с. 63].

У своєму зверненні до читача В. Стус писав: «Поет – це людина. Насамперед. А людина – насамперед, добродій. Якби було краще життя, я б віршів не писав, а – робив би коло землі» [7, с. 76]. Поет щиро вірив у велику силу Слова, вірив, що його слово зможе змінити світ. Можливо, не весь. Василь якось по-особливому любив слово, відчував його смак.

Гойдання лип гуде золотокаре,
Соснова жалоц, урочистість глиць
і присмеркові розсипи суниць,
і в погарі спочили крутояри [7, с. 109].

Подібні рядки, які створив В. Стус, можна написати лише з туги за рідною землею [1, с. 9]. Образ України проходить через усю поезію Стуса. Про кого б не говорив поет: чи про матір, чи про дружину і сина, про свою самоту, про Мордовію чи Колиму, про життя чи смерть – скрізь, у кожному слові присутня втрачена вітчизна [9, с. 29]. Цей образ України-матері допомагав йому творити і боротись, бути непереможним, одержимим.

За стодолами вітчизна,
перестрашене пташа,
то мій трунок і трутизна
нею витліла душа... [7, с. 116].

Коли поет пише про Україну, то він згадує своє дитинство. Під впливом маминих пісень написані його перші поезії. Так, великий слід у душі й серці майбутнього поета залишила мамина колискова «Ой, люлі-люлі, моя дитино».

Синівська пам'ять зберегла теплу згадку про батьків:
...татом зроблений стіл,
кривий на одну ніжку,
а на столі – чотири руки,
мамині й тата [7, с. 124].

Мати – це світлий спогад у серці сина. Василь пригадує, яка вона була чиста й добра, мама надає йому сили і наснаги, віри: «Великі очі мамині... на мене йшли... Світили очі і мене тримали». В його поезії тісно переплітається образ України і матері. Слова «Вітчизно, Матере, Жоно...» можна поєднати в одному логічному рядку.

Україна для Стуса невід’ємна від Шевченка. Постать Кобзаря для нього як повітря, без якого не можна жити [6]. Стусова поезія дихає шевченківською традицією – часом бачимо майже пряме опертя на образи «Кобзаря».

Весь ранок сонце світить справа,
на північ ідемо глуху,
Яка тяжка ти, чорна славо,
що перестрілась на шляху.
Взяла за руку, осоружна,
і в бездоріжжя повела [7, с. 131].

Цей вірш схожий на «Долю» Шевченка: «Ти взяла мене, маленького, за руку і в школу хлопця одвела...». Але Шевченко написав ці рядки, коли повертався на волю, а Стус, пишучи свій вірш, прощався з нею. Однак дорога обох була пов’язана з думками про добро і зло, славу, бо без них не існує ні поезії, ні поета [10, с. 37].

Стусові образи України – «могили тужать» і «Дніпро далекий в низькі баци вселяє хлюпіт свій» – несподівано відновлюють в уяві Шевченкове козацтво, незважаючи на те, що у Стуса нема й згадки про козаків. Україна однаково дорога і Шевченкові, і Стусу.

Незважаючи на роки неволі, поет писав вірші про Україну. Він вболівав за її долю, звертався до історії Січі, і результатом цього став вірш «Сто років, як сконала Січ».

Сто років мучених надій,
і сподівань, і вір, і крові
синів, що за любов тавровані,
сто серць, як сто палахкотинь [7, с. 147].

В. Стус – поет високої культури, що міг би бути визначним поетом свого часу. Презентуючи власну творчість письменник намагався довести, що йому не була байдужою ситуація тогочасної України. Перечитуючи твори В. Стуса, можна дійти висновку про те, що свої твори письменник писав, перебуваючи на одинці з собою. Саме тому він міг досить відверто писати та відкриватись на сторінках паперу. Однак, не завжди написані ним рядки йому подобались. Інколи були моменти в житті, коли письменник по декілька раз переписував одну і ту ж поезію, а по завершенню вона йому знов не подобалась.

Відкритість на сторінках його творів призвела до очищення душі письменника. Слід акцентувати увагу на тому, що В. Стус також розкривав тему України та любові до неї, тему рідної землі та праці на ній, тему гарного оточення та повагу до близьких і рідних людей. Такими мотивами пройнята збірка поетичних творів письменника під назвою «Палімпсести». Однак згодом песимістичний настрій письменника підсилюється і в його віршах вже можна буде рідко побачити філософські роздуми.

Література

1. Бондаренко А. Спроба аналізу філософських творів Василя Стуса. *Дивослово*. 1998. № 8. С. 8–10.
2. Віват Г. Кольорова палітра поезій Василя Стуса. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2003. № 4. С. 62–64.
3. Драч І. Василь Стус – поет трагічної долі. *Прапор*. 1989. № 4. С. 9.
4. Жулинський М. Василь Стус. Із забуття – в безсмертя (сторінки призабутої спадщини). К.: Дніпро, 1990. С. 417–431.
5. Криловець Р.А. Філософська поезія Василя Стуса (на матеріалі збірок «Веселий цвинтар» і «Палімпсести»). Витоки. Поезія. Проза. Літературознавство. Острог, 2006. С. 131–143.
6. Мишанич С. Народнопоетична стихія в творчості Василя Стуса. Донецьк: Юніверс, 2002. 146 с.
7. Стус В. Палімпсест. Вибране. К.: Факт, 2003. 432 с. 78.
8. Рарицький О. Гуманістичне осмислення буття (до історії літ. дебюту В. Стуса). *Дивослово*. 1999. № 2. С. 63–65.
9. Шарова Т. Літературний процес 20-х років ХХ століття і механізми формування політичного дискурсу. *European Applied Sciences*. 2018. № 2. С. 28–30.
10. Яструбецька Г. Концепт «Україна» в поезотворчості Василя Стуса. *Слово і час*. 2004. № 10. С. 37–44.
11. Sharova T., Posadna T. Самобутність та оригінальність української прози 20-30-х років ХХ ст. *Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University. Philology Series*. 2018. Т. 2. № 69. С. 239–242.